

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

NEOT pitää tärkeänä, että uudistettu valmiuslaki selkeyttää ja ajantasaistaa viranomaisten toimivaltuuksia sekä korostaa varautumisen merkitystä myös normaaliolojen häiriöiden aikana. Uudistus tunnistaa perustellusti energiahuollon ja polttoainejakelun keskeiset roolit yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa.

Samalla NEOT korostaa tarvetta varmistaa, että toimivaltuudet ovat sovellettavissa käytännössä ja niihin liittyvät menettelyt ovat selkeitä ja yritysten operatiivinen toiminta pystyy jatkumaan mahdollisimman ennakoitavasti myös poikkeusoloissa.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonmenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

NEOT katsoo, että ohjausjärjestelyjen on oltava kulloisenkin tilannekuvan mukaisia ja ennakoitavia. Äkilliset ja päällekkäiset viranomaiskäskyt voivat johtaa toimitusketjun häiriöihin ja taloudellisiin menetyksiin. Toimialakohtainen yhteistoiminta tulee kirjata lakiin.

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Valtion lisätalousarvioiden ja maksuvalmiustoimien tulee mahdollistaa valtion korvaukset, jotka johtuvat toiminnan rajoittamisesta poikkeusolojen aikana, yrityksille nopeasti ja ilman viivästystä. Muutoin yrityksen oma rahoitusasema voi vaarantua poikkeusolojen aikana.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

NEOT pitää tärkeänä, että työvelvollisuuksia sovellettaessa huomioidaan polttoainekuljetusten kriittinen rooli ja siitä aiheutuvat kustannus- ja kapasiteettivaikutukset yritykselle. Työvelvollisuutta tarkasteltaessa täytyy huomioida, että se kasvattaa polttoainehuollon logistisia kustannuksia. Tämän lisäksi olisi hyvä ottaa huomioon, että polttonestelogistiikassa on rajallinen määrä ammattitaitoisia kuljettajia.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Mahdolliset otto- ja käyttövelvoitteet sotilaallisiin tarpeisiin voivat siirtää kapasiteettia pois kaupallisesta jakelusta, mikä voi aiheuttaa tulonmenetyksiä. Korvausmallien tulee olla tämän osalta yksiselitteiset.

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Liikkumisrajoitukset voivat häiritä NEOT:n kuljetustoimintaa. Lakiin tulisi sisällyttää liikkumisrajoituksia koskevat poikkeukset kriittisille energialogistiikan toiminnoille. Esimerkiksi toimialan henkilöstön pääsy työpaikalle tulee turvata liikkumisrajoitteista huolimatta.

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Otto-oikeudet voivat ohjata polttoainevarastoja ja -kuljetuksia pois kaupallisesta käytöstä. NEOT korostaa, että otto-oikeuksien tulee olla tiukasti rajattuja, taloudelliset vaikutukset tulee korvata täysimääräisesti ja päätösten tulee perustua arvioon kulloisestakin markkina- ja kapasiteettitilanteesta. Esimerkiksi polttonestetuotteiden jakelun priorisointi erilaisissa kriisitilanteissa tulisi olla selkeää kaikille markkinatoimijoille.

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Poikkeusoloissa käyttöönotettavat säännöstely- ja hintasääntelymekanismit voivat heikentää NEOT:n taloudellista kannattavuutta ja rajoittaa markkinaehtoista hinnoittelua. Tämä kasvattaa taloudellista riskiä tilanteissa, joissa hankintahinnat ovat korkeita, myyntihinnat ovat sääntelyn alaisia.

Kriisitilanteissa polttoaineen tehokas maahantuonti edellyttää riskien, kuten merikuljetusten vakuutusriskit ja suojaus, huomioimista hinnoittelussa. Lisäksi on huomioitava esimerkiksi polttoaineen saatavuuden epävarmuudesta johtuvat hintavaikutukset (volatiliteettipreemiot) ja logistiikan muuttuneet kustannukset ja aikataulut.

Hintasääntely poistaa mahdollisuuden varautua kriisitilanteen muuttuneisiin kustannuksiin ilman, että lainsäädäntö tarjoaa täsmällisen kompensatiomallin

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

NEOT näkee, että polttoaineiden kausituotteiden minimivarastointivelvoitetta tulee täsmentää. Esimerkiksi talvikaudella ei ole tarkoituksen mukaista varastoida kesälaadun polttoaineita. Useissa polttoainetuotteissa on standardin mukaisia kausivaihteluita, minkä vuoksi minimivarastointivelvoite tulisi kohdentaa tarkemmin. Mikäli kirjauksella tarkoitetaan talvilaadun dieselin ympärivuotista saatavuutta, tulisi se kirjata pykälään selkeästi.

Polttoaineiden varastoinnissa tulisi myös poikkeusoloissa mahdollistaa myös sellaisten tuotteiden käyttö, jotka eivät täysin täytä voimassa olevia polttoainestandardeja. Luonnollisesti polttoaineen jakelijan vastuulla on arvioida, onko polttoainetta turvallista käyttää.

Työ- ja elinkeinoministeriön mahdollisen tuonti- tai hankintavelvoitteen toteuttaminen käytännössä voi osoittautua erittäin haastavaksi, mikäli Itämeri tai muut keskeiset tuontiväylät eivät ole

käytettävissä. Toisaalta polttoaineiden velvoitettu hankinta voi olla erittäin haastavaa tilanteessa, missä on käytössä vahva hintasääntely tai viranomaisten polttoainehankintojen määrärahat ovat rajalliset. Kriisitilanteessa polttoaine ohjautuu sinne mistä siitä maksetaan korkein hinta.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

NEOT edellyttää, että poikkeusolojen sääntelystä aiheutuvien kustannusten korvauksista säädetään yksiselitteisesti niin, että menettelytavat ovat selkeät, määräajat kohtuulliset ja korvaukset

maksetaan viivytystä. Lähtökohtana tulisi olla, että yhtiöiden taloudellinen toimintakyky ei vaarannu kriisi- tai poikkeustilasta huolimatta.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Poikkeusolojen vaikutukset logistiikka-alan sääntelyyn ja välittömät lainsäädäntömuutostarpeet

Kuljetusyritysten esittämät sääntelymuutostarpeet:

Ajo- ja lepoaikalainsäädäntö:

Kuljetusalan toimijat katsovat, että poikkeusoloissa tulisi soveltaa vastaavia väliaikaisia joustoja kuin COVID 19-pandemian aikana. Erityisesti esitetään seuraavaa:

- Ajo- ja lepoaikoihin tulee sallia laajennetut joustot
- Ajoaikarajoituksia on tarpeen laajentaa kriittisten kuljetusten mahdollistamiseksi
- Työaikalain joustoja on lisättävä

- Ylityötuntien raportointivelvoitteisiin on tehtävä tilapäisiä poikkeuksia

ADR- ja katsastusvaatimukset:

Poikkeusoloissa osa ADR-säädöksistä ja muista teknisistä vaatimuksista voi muodostua esteeksi välttämättömien kuljetusten toteuttamiselle. Esitetään mm.:

- ADR kuljetusyksiköiden valvontavaatimusten väliaikainen kumoaminen
- Katsastusaikojen pidentäminen 12 kuukaudella
- Asiakirjavaatimusten joustavoittaminen, jolloin kuljetusasiakirjat voivat tulla viiveellä
- Kuljetusyksiköiden varustevaatimusten tilapäinen lieventäminen tilanteissa, joissa varusteita ei ole voitu huoltaa operaatioiden jälkeen
- Tiiveys- ja toimintatarkastusten määräaikojen siirtäminen ADR säiliöille
- ADR ajolupien ja ammattipätevyyksien voimassaoloaikojen jatkaminen

Polttoaine- ja kalustotekniset poikkeukset

Poikkeusoloissa toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi esitetään seuraavia joustoja:

- Mahdollisuus ohittaa AdBlue laitteisto tilapäisesti saatavuusongelmien aikana
- Verottoman polttoaineen käytön salliminen dieselpulan aikana
- Ajo- ja lepoaikasäätelystä poikkeaminen tilanteissa, joissa ajoneuvon seisottaminen aiheuttaisi riskejä
- Mahdollisuus käyttää signaalin häirintälaitteita säiliöajoneuvoissa drone uhkien torjumiseksi

Viranomaistarkastukset

Poikkeusoloissa tulee mahdollistaa väliaikaisia kevennyksiä viranomaisvelvoitteisiin, kuten:

- Katsastus , MID hyväksyntä- ja painekoetarkastusten aikataulujen joustot

Kriittisen henkilöstön toimintakyky

Logistiikka-alan toimijat korostavat kriittisen henkilöstön työskentelyedellytysten turvaamista kaikissa olosuhteissa.

- Työturvallisuuden erityisjärjestelyjen toteuttaminen
- Lääkehuollon varmistaminen kriittiselle henkilöstölle nopeasti ja luotettavasti

Terminaalitoimintaa koskevat lainsäädäntömuutostarpeet

Sähkölaitteistojen tarkastusvelvoitteet:

Poikkeusoloissa sähköturvallisuuteen liittyvät määräykset voivat muodostua terminaalitoiminnan pullonkauloiksi. Arvioitavaksi esitetään väliaikaiset poikkeukset seuraavista vaatimuksista:

- Ex tilaluokan 0–1 sähkölaitteiden ennen käyttöönottoa vaadittava kolmannen osapuolen varmennustarkastus
- Sähköasennusten 3 kuukauden varmennustarkastusvelvollisuus
- Sähkölaitteistoluokan 1b (yli 35A) asennusten tarkastusvelvoitteet
- Sähkölaitteistoluokan 2 tarkastusvelvoitteet suurten muutosten yhteydessä

Putkistot ja kemikaaliturvallisuus

- PED kemikaaliputkistojen tarkastus ennen käyttöönottoa on normaalisti pakollinen; poikkeusoloissa arvioitavaksi ehdotetaan mahdollisuutta ottaa putkisto käyttöön ammattikorjauksen perusteella ilman välitöntä tarkastusta.

Tuotelaatu ja standardit

Poikkeusoloissa tuotteiden saatavuuden ja logistisen ketjun toimivuuden turvaamiseksi esitetään seuraavia joustoja:

- Tuotelaatuspesifikaatioiden up-/downgrausmahdollisuudet (esim. etanolipitoisuudet, höyrynpaine)
- SFS standardien poikkeusmahdollisuudet ja EN/CEN standardien automaattinen hyväksyminen

Raportointivelvoitteet

Raportointivelvoitteiden kuormaa tulee vähentää poikkeusoloissa. Ehdotettavia kevennyksiä ovat:

- VRU järjestelmän käyttökatojen raportoinnin minimointi
- Varavoimakäytön raportointivelvoitteiden kohtuullistaminen

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Hämäläinen Simon
North European Oil Trade Oy - Vilhartin Hanhilahti,
Yhteiskuntasuhdepäällikkö